

11

*Svakom točku glavčina je sred,
Gde trideset paoka postavi se u red:
A prazan prostor među njima,
čini da donose korist svima.
Vešta ruka grnčara iz starine
Strpljivo oblikuje vrč iz gline;
Kakva je vajda od puste gline,
Ako u njoj nema šupljine.
Odaje razne kada se čine,
Za prozore i vrata izvedu se praznine.
Tako i praznina postane oruđe,
Jer bez nje niko ne može da uđe.
Zato, čega ima može služiti.
Al i čega nema
Itekako će svrsi poslužiti.*

12

*Pet boja zaslepe čulo vida.
Pet tonova zagluše čulo sluha.
Pet začina otupe čulo ukusa.
A ljudska srca pohude
Ako za lovinom odveć žude.
Izabasati znaju
Ako za blagom odveć haju.
Otuda Uzvišeni Čovek, ako već mora
Daje volju za nevolju da ugodi telu,
Ali ne veruje očima.
Izopostavlja sve drugo osim nužnog.*

Komentar:

Pet boja su: plava (ili zelena), crvena, žuta, bela i crna. Pet tonova (prema engleskoj notaciji) su C, D, E, G, A. Pet začina su gorko, slano, slatko, kiselo i ljuto. Poglavlje naglašava brigu o sopstvenoj nezavisnosti, i potrebu za izbegavanjem žudnje za spoljašnjim stvarima sveta čula. Vidi takođe poglavlje 3.

15

*Istinski Učitelji iz starine
drugovahu s nevidljivim silama tajanstva.
Tako duboki su biti da niko
ni upoznati ih ruje stig'o.
I tako nedostupni da pitanje i sad lebdi
behu lipričina ili zbilja.
Oprezni, ko preko zaleđene reke da gaze,
obazrivi, ko da im susedi ne misle dobro
snebipljivi, nalik na učtīve goste,
nestvarni poput pahuljice na dlanu,
jednostavni kao netaknuta priroda
široki behu poput doline,
i nedokučivi ko mutna duboka reka.*

*Ko može da dotakne dno
a da ne zamuti vodu
lagano i mimo (ko što su umeli oni?).
Ko može da pronađe smirak,
strpljivo i polako (ko što su znali oni?)
Kome je stalo do ovakvog TAO-a
ne žudi za obiljem.
Jer jedino tako može
da ostane skroman
izbegne privlačnost novog
i do savršenstva krajnjeg se vine.*

Komentar:

Moguće je da završni stihovi četrnaestog poglavlja treba da budu bliže povezani sa završnim stihovima ovog poglavlja. Opis starodrevnih „Učitelja misterija“, odnosi se kako na Lao Čea tako i na sve mistike. Suštinski način Života mistika je povlačenje od spoljašnjeg sveta, jer on više ne može ozbiljno da shvati spoljašnji život. Upravo iz tog razloga njega je veoma teško razumeti. Čitajući o Konfucijevom životu (Analekti, knjiga - XVIII, 5,6,7,8,), saznajemo nešto o ironičnim i često brutalno sarkastičnim postupcima mistika. Konfucije se osećao naročito bespomoćnim kada bi se sretao sa takvim ljudima.

Prevod poslednjih deset stihova dobijen je na osnovu Drugog komentara, koji nam zadaje manje teškoća negoli ostale varijante. Prema Vang Bijevom izdanju trebalo bi prevesti: „Ko može da razbistri mutnu vodu čineći je nepokretnom? Ko može da je umiri dugotrajnim pokretanjem?“

Završni stihovi imaju veze sa mislima koje provejavaju u sledećem poglavlju. Poslednji stih preveden je prema komentarima Vang Fu Čija (Wang Fu Zhi), koji razdvaja grupu rečenica „Ostati mali, ne obnavljati se, dovršavati“. Drugi ih povezuju ovako: „On može da ostane mali i izbegne novi početak“. Ne treba razumeti da „novi početak“ označava ideju metempsihoze; verovatno je to naprosto „povlačenje u osamu“.

16

*Uznesi se do najviše praznine!
I zadrži stanje posvemašnjeg mira,
Dopusti da sve stvari pohrle u susret jedna drugoj.
I osmotri, kako sve one u mnogolikosti svojoj
istom se vraćaju korenu.
Povratak korenu donosi spokoj.
Spokoj označava mirenje sa sudbom.
U mirenju sa sudbom je ključ večnosti.
Saznanje večnosti donosi jasnost
Kada mu večnost nije ideal
postane čovek grešan i zbunjen.
Ako u večnosti utehu traži prvo nek nauči vladanje sobom.
Vladanje sobom ispravnosti vodi.
U ispravnosti leži put do majstorstva.
Majstorstvo nastavlja put do Neba.
Nebo je samo korak do TAO-a.
Tao je uzor besmrtnog života.
Na takvoj stazi nema zebnje.*

Komentar:

Stihovi od 11 i nadalje donekle prekidaju uzlaznu skalu do kraja ovog poglavlja. Verovatno su odnekle pridodati kako bi opravdali korišćenje izraza „saznanje“ koje se ne koristi često u tekstu (up. poglav je 3) ili da zameni reč „jasnost“.

Deseti red ponavlja se u poglavlju 55, u boljem kontekstu.

Završna fraza koja se pojavljuje u svom slabijem izdanju, takođe se može naći u poglavlju 52.

O samoj uzlaznoj skali u Drugom Komentaru se kaže: „Saznanje večnosti Čini srca praznim, tako da prazan prostor postaje pristupačniji da primi u sebe različite stvari“ (up. poglavlje 49).

Ako neko na ovaj način „prima stvari“ u sebe, gubi se sklonost ka pristrasnosti i neprijateljskom držanju. Na najvišem nivou ova stvar je Nebo, čiji je obrazac i cilj u TAO-u. Videti takođe poglavlje 25.

17

*Kada na presto dođe Uzvišeni vladar
jedva da ko zna za njega.
Manji od njega se vole i slave,
još manji uteruju strah u kosti,
dok najmanji izazivaju sveopšti prezir.
Ne treba o tome trošiti reci!
Kada se delo privede kraju,
i stvari poteku svojim tokom,
trudbenik svaki u sebi misli:
„Slobodan sam ko ptica na grani.“*

Komentar:

Ova hijerarhija ili rangiranje prinčeva je karakteristično. Dva stiha koji slede posle petog, a pojavljuju se i u poglavlju 23, ovde su izostavljeni.

Poslednja tri stiha ovog poglavlja mogu se uporediti sa prilično buntovnom narodnom pesmom koja je ispevana u doba Cara lao-a.

*Sunce se diže i ja krećem na posao.
Sunce zalazi i ja odlazim na počinak.
Kopam bunar da bih imao šta da pijem.
Orem polje da bih imao šta da jedem.
Car: Kakva od njega vajda?*

(To jest, sve ovo ne dugujem caru već svom radu.)

18

*Kada ugasne veliki TAO
na scenu stupe moral i dužnost.
Čim su na delu umnost i znanje
valja da loze kolaju svetom.
Tek kad do rodbinskih raspri dođe
bude se rođačka dužnost i ljubav.
A kada državi zapreti raspad
neko se seti vemih sluga.
Dopusti da sve stvari
pohrle u susret jedna drugoj.
I osmotri kako sve one u mnogolikosti svojoj
istom se vraćaju korenu.
Povratak korenu donosi spokoj.*

*Spokoj označava mirenje sa sudbom.
U mirenju sa sudbom je ključ večnosti.
Saznanje večnosti donosi jasnost.
Kada mu večnost nije ideal
postane Čovek grešan i zbunjen.
Ako u večnosti utehu traži
prvo nek nauči vladanje sobom.
Vladanje sobom ispravnosti vodi.
U ispravnosti leži put do majstorstva.
Majstorstvo nastavlja put do Neba.
Nebo je samo korak do TAO-a.
Tao je uzor besmrtnog života.
Na takvoj stazi nema zebnje.*